

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

IV. Relatio

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

IV. Qualitatum (maximè) propria est similitudo & dissimilitudo. Itaq; Ex Qualitatibus res propriissimè dicuntur limiles & dissimiles.

[Qualitas enim propriiss. subjectum est similem & dissimilem. Sicut Quantitas parium & imparium, equalium & inaequalium. De quibus plura infra in comparatis.]

IV. RELATIO, $\omega\epsilon\sigma\varsigma\ \pi$.

Prædicamentum Relationis est dispositio Relationis per sua genera & species.

Relatio est mutuus rerum inter se respectus.

Relata verò sunt, quæ ad se mutuò referuntur. Vnde dicuntur $\tau\acute{o}\ \omega\epsilon\sigma\varsigma\ \pi$.

[Philippus distinguit initio inter nomina Absoluta & Relata. Absoluta res certas significant, quæ sine collatione cogitari & percipi possunt. Talia sunt nomina significantia substantias, quantitates, aut qualitates. Relata, quæ sine collatione sive applicatione alterius percipi non possunt. Ideò dicit: Relationes aut applicationes esse rerum, aut ordinationes, aut collationes: ut paternitas est ordo ejus qui genuit, ad genitum.]

Verfatur autem omnis Relatio inter duo: Fundamentum nimirum & Terminum.

Fundamentum est res, à qua relatio oritur.

Terminus est res ad quam ordinata est Relatio.

Relatio inter hæc est ipsa applicatio seu ordo fundamenti ad terminum.

Vt Persona quæ genuit (pater) est fundamentum, per-
sona

sona genita (filius) est Terminus. Inter has duas personas gignentem & genitam Ordo, dicitur paternitas, & est Relatio. Sic duo absoluta sunt Lapis (fundamentum) & ager (terminus) inter hæc duo media est limitatio seu applicatio lapidis ad suum officium, quod est distinguere agrorum fines, quæ est Relatio. Alia exempla Philipp. habet l. 1. Dialect. ubi vide.

[Observa. I. Fundamentum aliis esse Relatum: aliis dici materiale relationum. Terminum esse correlatum: ordinem vero ad terminum dici formale. II. Relationem dici vel Realem, quæ a natura in rebus ipsis oritur, ut: Ordo inter patrem & filium est relatio, etiam si nullius cogitatio accedit: Dicitur & Naturalis. Vel Rationis, quæ a solius rationis aut voluntatis arbitrio oritur. Sic relatio in limite tantum insinuitur hominum decreto: Dicitur & Positiva. III. Relativa alia appellari secundum Esse, quæ nil absolute naturæ habent, ut paternitas, filiatio (hæc proprie sunt Relata.) Alia secundum Dici, quæ absolutam naturam habent, cui respectus ad aliud coherent: seu, quæ propter respectum vel similitudinem aliquam Relata dicuntur, ut amor est rei amatae amor: quamvis enim amor sit Qualitas absoluta, nihilominus Relatum est ob respectum, qui ei ad aliud, rem scilicet amatae, coheret.] Relationis seqq. sunt CANONES.

I. Relata sunt simul natura.

Natura scilicet relationis & cognitionis. Itaque, Existente uno alterum etiam existere necesse est, &c: Posito Relato necesse est poni correlatum.

II. Relata sunt ἀντιστρέφονται: Dicuntur reciproce & mutabiliter: Dominus est servi Dominus: Pater est filii pater: & vicissim contrà.

III. Relata sunt æqualis notitiæ: & Relatum cognoscitur per Correlatum. Ita Christus, qui, inquit, novit me, novit etiam patrem meum.

[Competit hæc proprietas tantum Relatis secundum esse, notæ

non verò secundum dici, quæ improprie Relata sunt.]

IV. Relatio per se non incurrit in sensus: *ut, si quis lapidem videat in agro, limitem esse ignorabit, nisi moneatur.*

V. Sæpè manent fundamenta extinctis Relationibus: *ut Lapis in agro relinqui potest, etiamsi non amplius fungatur officio limitis.*

V. ACTIO ποιῆν.

Prædicamentum Actionis, est dispositio actionis per sua genera & species.

Actio est applicatio agentis ad patientem, qua fit mutatio aliqua in patiente. *Philipp. l. 1. Dial.*

[Vulgò dividitur Actio in Immanentem, quæ ipsum agentem respicit, non aliud extra subjectum, ut intellectio, deliberatio, ratiocinatio: Et Transeuntem, quæ ad aliud extra agentem objectum refertur, ut, calefactio, verberatio. Alii alias actionum divisiones tradunt, quæ tamen proprie ad scientias alias referuntur.] Actionis sunt seqq. CANONES.

I. Actio omnis suscipitur propter finem.

Finis autem naturalium agentium est, sibi assimilare patientem. Sic Ignis agit in aquam, ut calefiat. Docens in docentem, ut doctum reddat.

II. Actio perficit agentem.

[Si sc. cum ultimo ejus fine congruat. Vnumquodq; enim est propter suam operationem.]

III. Actio convenit solis substantiis.

[Proprie. Qualitates dicuntur agere, sed improprie; Quamvis dent substantiis, ut sic agant, ut calor anime.]

IV. Actio habet contrarietatem.

[Non per se, sed per accidens, propter sc. Qualitates, quibus mediantibus agens agit. Sic calefactio & frige factio sunt